Prof. Sakari Melander
7.11.2023

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Asia: U-kirjelmä **(U) 14/2022 vp** Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi ympäristönsuojelusta rikosoikeudellisin keinoin ja direktiivin 2008/99/EY korvaamisesta ja sitä täydentävä jatkokirjelmä **UJ 34/2023 vp**

Yleistä

Käsiteltävänä olevassa U-kirjelmässä ja sen jatkokirjelmässä on kysymys komission tekemästä ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi ympäristönsuojelusta rikosoikeudellisin keinoin ja direktiivin 2008/99/EY korvaamisesta (COM(2021) 851 final), jota koskien valtioneuvosto on antanut U-kirjelmän 14/2022 vp ja josta on sittemmin annettu U-jatkokirjelmä UJ 31/2022 vp. Eduskunnan lakivaliokunta ja ympäristövaliokunta ovat antaneet lausuntonsa alkuperäisestä U-kirjelmästä (LaVL 9/2022 vp ja YmVL 12/2022 vp). Valtioneuvosto on antanut asiasta U-jatkokirjelmän 31/2022 vp, jonka johdosta lakivaliokunta on antanut lausuntonsa (LaVL 28/2022 vp). Nyt käsiteltävänä on toinen direktiiviehdotuksen johdosta annettu U-jatkokirjelmä (UJ 34/2023 vp).

U-jatkokirjelmän mukaan direktiiviehdotuksesta on saavutettu yleisnäkemys oikeus- ja sisäasioiden neuvostossa 8.–9.12.2022, minkä jälkeen ehdotusta koskevat trilogineuvottelut ovat alkaneet toukokuussa 2023. U-jatkokirjelmässä (s. 1) todetun mukaan trilogineuvotteluissa avoinna on vielä seuraamuksiin liittyviä kysymyksiä, minkä lisäksi direktiiviehdotukseen on tehty useita muutoksia neuvoston yleisnäkemykseen verrattuna (U-jatkokirjelmä, s. 3). Tällaisia ovat muun muassa velvoite säätää rangaistavaksi EU:n metsäkatoasetuksen (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2023/1115 tiettyjen metsäkatoon ja metsien tilan heikkenemiseen liittyvien hyödykkeiden ja tuotteiden asettamisesta saataville unionin markkinoilla ja viennistä unionista sekä asetuksen (EU) N:o 995/2010 kumoamisesta) 3 artiklassa tarkoitetun velvoitteen vastaisia tekoja samoin kuin Euroopan parlamentin ehdottama uusi niin sanottua ympäristöntuhontaa (ecocide) koskeva kriminalisointivelvoite.

Lausuntonani esitän kunnioittavasti seuraavan.

Metsäkatoasetuksen vastaisia tekoja koskeva kriminalisointivelvoite

U-jatkokirjelmän (s. 3) mukaan direktiiviehdotuksen 3 artiklan 1 kohdan n alakohtaa on muutettu niin, että se koskee komission alkuperäisestä ehdotusta poiketen EU:ssa annettua vuoden 2023 metsäkatoasetusta. Metsäkatoasetusta koskeva kriminalisointivelvoite kattaisi olennaisten tuotteiden tai hyödykkeiden EU-markkinoille saattamisen, markkinoilla saataville asettamisen ja maasta viennin metsäkatoasetuksen 3 artiklassa tarkoitetun kiellon vastaisesti lukuun ottamatta tapauksia, jotka koskevat vähäistä määrää. U-jatkokirjelmän (s. 3) mukaan kriminalisointivelvoite koskisi tahallisia ja törkeästä huolimattomuudesta tehtyjä tekoja, minkä lisäksi tahallisista teoista tulisi kansallisesti säätää vähintään viiden vuoden enimmäisrangaistus.

Ehdotusta on tältä osin arvioitava perustuslain (731/1999) 8 §:ssä ja EU:n perusoikeuskirjan 49 artiklassa tarkoitetun rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen asettamien vaatimusten mukaisesti. Lisäksi ehdotusta on arvioitava rangaistusten oikeasuhtaisuutta koskevan vaatimuksen näkökulmasta. Eduskunnan perustuslakivaliokunnan vakiintuneen lausuntokäytännön mukaan rangaistusseuraamuksen ankaruuden tulee olla oikeassa suhteessa teon vakavuuteen (esim. PeVL 56/2018 vp, s. 2 ja PeVL 56/2014 vp, s. 3 ja niissä mainitut lausunnot). EU:n perusoikeuskirjan 49(3) artiklan mukaan rangaistus ei saa olla epäsuhteessa teon vakavuuteen. Lisäksi on huomattava, että eduskunnan lakivaliokunta on useaan otteeseen EU-rikosoikeudellisia direktiivejä koskevia ehdotuksia tai niiden täytäntöönpanolainsäädäntöä taikka EU-rikosoikeutta yleisesti arvioidessaan korostanut, että direktiivin neuvotteluvaiheessa on kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, että direktiivi ei sisällä sellaisia rangaistusasteikkoihin kohdistuvia vaatimuksia, jotka eivät sovi kansallisen rikoslainsäädännön systematiikkaan, ja että rangaistustasojen määrittelyssä tulee kunnioittaa kansallisten rangaistusjärjestelmien sisäistä johdonmukaisuutta (esim. LaVL 17/2022 vp, s. 5–6, LaVL 2/2022 vp, s. 7, LaVM 9/2021 vp, s. 4, LaVL 7/2021 vp, s. 9–10, LaVL 15/2017 vp, s. 4, LaVM 29/2014 vp, s. 3 ja LaVL 16/2013 vp, s. 3–4).

Kysymys olisi U-jatkokirjelmässä (s. 3) todetuin tavoin soveltamisalaltaan laajasta kriminalisointivelvoitteesta. Direktiiviehdotuksessa viitataan metsäkatoasetuksen 3 artiklaan, jonka mukaan asianomaisia hyödykkeitä ja asianomaisia tuotteita ei saa saattaa markkinoille, asettaa saataville markkinoille tai viedä, elleivät ne ole metsäkatoa aiheuttamattomia, elleivät ne ole tuotettu tuotantomaan asiaa koskevan lainsäädännön mukaisesti ja ellei niistä ole annettu asianmukaista huolellisuutta koskevaa vakuutusta. Ensinnäkin on huomattava, että metsäkatoasetuksen 3 artikla on soveltamisalaltaan varsin laajalta vaikuttava ja varsin monenlaista ja moitittavuudeltaan eriasteista toimintaa voidaan pitää 3 artiklan kieltämänä. Metsäkatoasetuksen 3 artikla ja sen kannalta merkityksellinen sääntely muodostaa myös verraten monimutkaisen kokonaisuuden. Metsäkatoasetuksen 3 artikla saa sisältönsä asetuksen määritelmiä koskevasta 2 artiklasta, jonka 1 kohdassa määritellään asianomainen hyödyke, 2 kohdassa asianomainen tuote ja 3 kohdassa metsäkato. Esimerkiksi asianomaisilla hyödykkeillä tarkoitetaan asetuksessa nautaeläimiä, kaakaota, kahvia, öljypalmua, kumia, soijaa ja puuta. Kriminalisointivelvoite olisi näin soveltamisalaltaan huomattavan laaja ja kattaisi esimerkiksi kaakaon markkinoille saattamiseen liittyviä tekoja. Kriminalisointivelvoitteen kattaman käyttäytymisen selvittäminen muodostuu myös ongelmalliseksi rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen sisältämän täsmällisyysvaatimuksen näkökulmasta.

Erityisen ongelmallisena rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen ja rikosoikeudellisen sääntelyn oikeasuhtaisuuden kannalta on pidettävä sitä, että rangaistava käyttäytyminen kattaisi metsäkatoasetuksen 3 artiklassa tarkoitetut teot, joiden suhteen asianmukaista huolellisuutta koskevan vakuutuksen antaminen on laiminlyöty. Velvoitteesta asianmukaista huolellisuutta koskevan vakuutuksen toimittamiseen säädetään asetuksen 4(2) artiklassa. Siitä, mitä asianmukaisella huolellisuudella tarkoitetaan ja mitä toimenpiteitä sen suhteen on toteutettava, sen sijaan säädetään asetuksen 8 artiklassa, joka saa sisältönsä asetuksen 9, 10 ja 11 artiklassa. Asianmukaista huolellisuutta koskevan vakuutuksen sisällöstä taas määrätään tarkemmin metsäkatoasetuksen II liitteessä. Rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen sisältämän rangaistavan käyttäytymisen ennakoitavuutta ja täsmällisyyttä koskevan vaatimuksen kannalta kriminalisointivelvoite on tältä osin erityisen ongelmallinen.

Kansallisen lainsäädännön näkökulmasta on huomattava, että asetuksen (EU) N:o 995/2010 velvoitteiden täyttämiseksi rikoslain (39/1889) 48 a luvun 3 b §:ään lisättiin puutavararikosta koskeva säännös (ks. HE 97/2013 vp, s. 18/II ja 29–31). Säännöksen mukaan rangaistaan sitä, joka puutavaraa ja puutuotteita markkinoille saattavien toimijoiden velvollisuuksien vahvistamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 995/2010 vastaisesti ammattimaisesti saattaa markkinoille laittomasti korjattua puutavaraa tai sellaisesta puutavarasta valmistettuja puutuotteita. Säännöksen rangaistusasteikko on sakkoa tai vankeutta enintään kuusi kuukautta. Lisäksi puutavaran ja puutuotteiden markkinoille saattamista koskevan lain (897/2013) 12 §:n 2 momentti sisältää sakonuhkaisen puutavararikkomusta koskevan säännöksen. Säännöksen mukaan rangaistavaa on muun muassa puutavara-asetuksen 4 artiklassa tarkoitetun asianmukaisen huolellisuuden järjestelmän velvoitteen tahallinen rikkominen.

Rikosoikeudellisen sääntelyn oikeasuhtaisuuden kannalta olennaista näin ensinnäkin on, että metsäkatoasetuksen vastaista toimintaa koskeva direktiiviehdotuksen kriminalisointivelvoite olisi soveltamisalaltaan voimassa olevaa puutavararikosta koskevaa säännöstä huomattavasti laajempi. Tämä on seurausta siitä, että metsäkatoasetus on soveltamisalaltaan huomattavasti aiempaa puutavara-asetusta laajempi (ks. myös U-kirjelmä, s. 3) kattaen puutavaran lisäksi myös nautaeläimet, kaakaon, kahvin, öljypalmun, kumin ja soijan sekä näitä sisältävät ja näistä valmistetut tuotteet. Metsäkatoasetus ei myöskään sisällä puutavararikosta koskevaan säännökseen tällä hetkellä sisältyvää ammattimaisuutta koskevaa edellytystä. Sääntelyn oikeasuhtaisuuden kannalta erityistä merkitystä on annettava myös sille, että metsäkatoasetuksen vastaisia tekoja koskeva kriminalisointivelvoite koskee sekä tahallisesti että törkeästä huolimattomuudesta tehtyjä tekoja. Erityisen ongelmallista rikosoikeudelliselta sääntelyltä vaadittavan teon oikeasuhtaisuuden kannalta kuitenkin on, että tahallisesta teosta tulisi säätää vähintään viiden vuoden enimmäisrangaistus. Tältä osin on huomattava, että tällä hetkellä puutavararikoksesta voidaan tuomita enintään kuuden kuukauden vankeusrangaistus ja tietyt esimerkiksi huolellisuusvelvoitteen vastaiset teot tulevat rangaistavaksi sakonuhkaisena puutavararikkomuksena. Kysymys olisi näin sekä rangaistavan käyttäytymisen alan huomattavasta laajenemisesta että rikosoikeudellisen rangaistusuhkan hyvin huomattavasta ankaroitumisesta.

Lisäksi on huomattava, että metsäkatoasetuksen 3 artiklan kiellon vastaista toimintaa koskeva kriminalisointivelvoite on merkityksellinen suhteessa metsäkatoasetuksen seuraamuksia koskevaan 25 artiklaan. Sanotun artiklan 2(a) kohdan mukaan jäsenvaltioiden on säädettävä asetuksen rikkomisen johdosta seuraavista tehokkaista, oikeasuhtaisista ja varoittavista sakoista, joiden on lisäksi oltava oikeassa suhteessa ympäristövahinkoihin ja teon kohteena olevien asiaomaisten

hyödykkeiden tai asianomaisten tuotteiden arvoon. Lisäksi metsäkatoasetuksen 25(2)(b)–(c) kohdassa säädetään menetetyksi tuomitsemisesta. Metsäkatoasetusta koskevan ehdotuksen johdosta annetussa U-kirjelmässä asetuksen seuraamuksia koskevan velvoitteen vuoksi todetaan, että rikoslain 48 a luvun 3 b §:ssä tarkoitettu säännös puutavararikoksesta tulisi kumota (U 12/2022 vp, s. 15). Metsäkatoasetuksen 25(1) artiklassa sinänsä todetaan, että sen seuraamuksia koskeva 25 artikla ei rajoita ympäristön suojelusta rikosoikeudellisin keinoin annetun direktiivin 2008/99/EY soveltamista. Metsäkatoasetuksen 25 artikla on myös soveltamisalaltaan yleinen kattaen kaiken metsäkatoasetuksen vastaisen toiminnan. Oletettavaa on, että metsäkatoasetuksen 25(2)(a) artiklassa tarkoitetuilla sakoilla tarkoitetaan hallinnollisia seuraamusmaksuja ja että hallinnolliset seuraamukset on ymmärretty toissijaisiksi suhteessa rikosoikeudellisiin seuraamuksiin. Jos näin on, selvää myös on, että samasta metsäkatoasetuksen vastaisesta teosta ei voida tuomita sekä hallinnollista seuraamusmaksua että rikosoikeudellista rangaistusta. Direktiiviehdotuksen jatkovalmistelussa olisi näin syytä huolehtia siitä, että metsäkatoasetuksen vastainen toiminta ei tule sanktioiduksi vastoin kaksoisrangaistavuuden kieltoa ja että rikosoikeudellisen rangaistavuuden ja hallinnollisesti sanktioidun käyttäytymisen ala on selvästi määritelty. Vastaavasti olisi arvioitava, mikä on metsäkatoasetuksen 25(2)(b)–(c) artiklan menetetyksi tuomitsemista koskevien velvoitteiden suhde ympäristörikosdirektiiviehdotuksen menetetyksi tuomitsemista koskeviin velvoitteisiin (komission alkuperäisen direktiiviehdotuksen 10 artikla).

U-jatkokirjelmässä omaksutun valtioneuvoston kannan (s. 2) mukaan metsäkatoasetuksen rikkomista koskevan kriminalisointivelvoitteen jatkovalmistelussa on tärkeää kiinnittää huomiota rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen ja suhteellisuusperiaatteen toteutumiseen, minkä lisäksi sääntelyvelvoite ei valtioneuvoston kannan mukaan saa olla rikosoikeudellisen taannehtivuuskiellon vastainen. Valtioneuvoston kannassa kuitenkin katsotaan, että metsäkatoasetuksen rikkomista koskeva enimmäisrangaistuksen vähimmäistaso ei yksin direktiiviehdotuksen laaja kokonaisuus huomioon ottaen ole peruste suhtautua ehdotukseen kriittisesti. Valtioneuvoston kantaa voidaan pitää sinänsä perusteltuna. Sen lisäksi on kuitenkin nähdäkseni syytä korostaa, että metsäkatoasetuksen rikkomista koskeva kriminalisointivelvoite vaikuttaa olevan soveltamisalaltaan huomattavan laaja ja velvoitteen sisältämän rangaistavan käyttäytymisen alan määrittäminen ei ole lainkaan yksinkertaista. Lisäksi on huomattava, että velvoite vaikuttaa pitävän sisällään moitittavuudeltaan huomattavan eriasteista toimintaa. Erityisesti koska rangaistava käyttäytyminen kattaisi teot, joiden suhteen ei ole metsäkatoasetuksen 3 artiklan mukaisesti annettu asianmukaista huolellisuutta koskevaa vakuutusta, rangaistava käyttäytyminen vaikuttaisi kattavan myös suhteellisen vähäisinä pidettäviä tekoja tai laiminlyöntejä. Tältä osin direktiiviehdotuksen sisältämää viiden vuoden enimmäisrangaistuksen vähimmäismäärää koskevaa vaatimusta voidaan pitää huomattavan ankarana, ottaen huomioon, että vastaavat teot lienevät tällä hetkellä pääosin puutavararikkomusta koskevan säännöksen perusteella sakonuhkaisesti rangaistavia. Ehdotetun sääntelyn oikeasuhtaisuuteen olisi näin nähdäkseni kiinnitettävä korostunutta huomiota. Lisäksi direktiiviehdotuksen jatkovalmistelussa on syytä varmistaa, että direktiiviehdotus on johdonmukainen suhteessa metsäkatoasetuksen seuraamuksia koskevaan 25 artiklaan.

Ympäristöntuhonta (ecocide)

U-jatkokirjelmän (s. 4) mukaan Euroopan parlamentti on ehdottanut, että direktiiviehdotukseen sisällytettäisiin ympäristöntuhontaa (ecocide) koskeva kriminalisointivelvoite. U-jatkokirjelmän mukaan velvoite koskisi mitä tahansa menettelyä, joka aiheuttaa tai todennäköisesti aiheuttaa kuoleman tai vakavan haitan henkilön terveydelle tai huomattavaa vahinkoa ilman, maaperän tai

veden laadulle, biodiversiteetille, ekosysteemipalveluille ja -funktioille tai eläimille tai kasveille. U-jatkokirjelmän mukaan suuri osa jäsenvaltioista suhtautuu ehdotukseen kriittisesti esimerkiksi rikosoikeudelliseen laillisuusperiaatteeseen liittyvistä syistä. Komissio on U-jatkokirjelmän mukaan ehdottanut, että direktiiviin lisättäisiin velvoite säätää rangaistavaksi luontotyypin tai ekosysteemin tuhoaminen tai luontotyypin tai ekosysteemin huomattava ja peruuttamaton tai pitkäkestoinen huonontaminen, jolloin sovellettaisiin kahdeksan vuoden enimmäisrangaistusta koskevaa vähimmäisvaatimusta. Lisäksi U-jatkokirjelmän mukaan eräänä vaihtoehtona on esitetty velvoitetta säätää asiaan liittyvästä pakollisesta koventamis- tai ankaroittamisperusteesta, joka koskisi luontotyypin tai ekosysteemin tuhoamista taikka huomattavaa tai peruuttamatonta tai pitkäkestoista luontotyypin tai ekosysteemin huonontumista.

U-jatkokirjelmässä (s. 2) esitetyn valtioneuvoston kannan mukaan direktiiviehdotuksen jatkovalmistelussa ympäristöntuhontaa koskevan velvoitteen suhteen on hyvin tärkeää kiinnittää erityistä huomiota rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen ja suhteellisuusperiaatteen toteutumiseen. Lisäksi valtioneuvosto toteaa, että Suomi pyrkii neuvotteluissa vaikuttamaan edelleen siihen, että velvoitteet olisivat mahdollisimman hyvin sovitettavissa yhteen voimassa olevan kansallisen sääntelyn kanssa.

U-jatkokirjelmään sisältyvän ympäristöntuhontaa koskevaa velvoitetta koskevan kuvauksen mukaan velvoite vaikuttaa soveltamisalaltaan huomattavan laajalta. Lisäksi on huomattava, että velvoitetta koskevan kuvauksen mukaan sen kattaman rangaistavan käyttäytymisen ala ei välttämättä ole erityisen helposti ennakoitavissa, jos rangaistavaa on mikä tahansa menettely, joka aiheuttaa tai todennäköisesti aiheuttaa kuoleman tai vakavan haitan henkilön terveydelle tai huomattavaa vahinkoa ilman, maaperän tai veden laadulle, biodiversiteetille, ekosysteemipalveluille ja -funktioille tai eläimille tai kasveille. Vaikuttaa siltä, että lähes siis minkä tahansa vahingon tai haitan aiheuttaminen olisi velvoitteen perusteella rangaistavaa. Lisäksi on huomattava, että velvoitteen kattama toiminta voi tulla jo melko laajasti voimassa olevien rikoslain rangaistussäännösten perusteella rangaistavaksi. Sovellettavaksi voivat mahdollisesti tulla esimerkiksi kuolemantuottamusta (RL 21:8–9), vammantuottamusta (RL 21:10–11) tai vaaran aiheuttamista (RL 21:13) koskevat säännökset taikka esimerkiksi tuhotyötä (RL 34:1) koskeva säännös ympäristön turmelemista (RL 48:1) koskevan säännöksen ohella. Lisäksi velvoite vaikuttaa kattavan moitittavuudeltaan huomattavan eriasteisia tekoja, mihin nähden kahdeksan vuoden enimmäisrangaistusta koskeva vähimmäisvaatimus mahdollisesti kaikkia velvoitteen kattamia tekoja koskien vaikuttaa suhteellisuusperiaatteen kannalta ongelmalliselta. Tältä osin on huomattava, että kahdeksan vuoden rangaistusmaksimia on Suomessa käytetty vain poikkeuksellisesti, lähinnä rikoslain 34 a luvussa tarkoitettujen tiettyjen terrorismirikosten rangaistusasteikossa (ks. esim. RL 34a:1a:ssä tarkoitettu terroristisessa tarkoituksessa tehty radiologista asetta koskeva rikos).

Velvoitteen jatkovalmistelussa olisi näin valtioneuvoston kannan mukaisesti kiinnitettävä korostunutta huomiota rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen sekä suhteellisuusperiaatteen asettamiin vaatimuksiin. Lisäksi saattaisi olla syytä arvioida, missä määrin ympäristöntuhontaa koskevan erillisen velvoitteen sisällyttäminen direktiiviin on perusteltua, kun velvoitteessa tarkoitettujen seurausten aiheuttaminen vaikuttaa olevan suhteellisen kattavasti rangaistavaa voimassa olevan sääntelyn perusteella.

Lisäksi on huomattava, että jos velvoite toteutettaisiin pakollisena koventamis- tai ankaroittamisperusteena (U-jatkokirjelmä, s. 4), eduskunnan lakivaliokunta on vakiintuneesti lausuntokäytännössään suhtautunut varauksellisesti rikoslajispesifeihin koventamisperusteisiin (esim. LaVL

9/2022 vp, s. 4–5 ja LaVL 28/2022 vp, s. 5). Tältä osin olisi huolehdittava siitä, että mahdollinen velvoite voitaisiin sovittaa yhteen suomalaisessa rikosoikeudellisessa järjestelmässä omaksutun systematiikan kanssa.

Muita seikkoja

U-jatkokirjelmän (s. 4) mukaan Euroopan parlamentti on ehdottanut komission alkuperäiseen ehdotukseen ja neuvoston yleisnäkemykseen verrattuna uusia kriminalisointivelvoitteita, joissa on kysymys geneettisesti muunneltuja organismeja koskevan EU-sääntelyn vastaisista menettelyistä, kalastusta koskevan EU-sääntelyn vastaisista menettelyistä sekä metsäpalon aiheuttamisesta ja metsän huonontamisesta. U-jatkokirjelmässä näiden velvoitteiden sisältöä ei enemmälti selosteta.

Selvää sinänsä on, että näiden velvoitteiden jatkovalmistelussa on syytä kiinnittää korostunutta huomiota rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen asettamiin vaatimuksiin sekä rikosoikeudellisen lainsäädännön ja teosta seuraavan rangaistuksen oikeasuhtaisuutta koskevaan vaatimukseen. Yleisemmin direktiivin jatkovalmistelussa olisi myös syytä kiinnittää huomiota siihen, että direktiivin soveltamisala ja kriminalisointivelvoitteiden sisältö olisi syytä pitää mahdollisimman selkeänä. Direktiivin kriminalisointivelvoitteiden laajentaminen kattamaan huomattavasti komission alkuperäistä ehdotusta laajemman joukon tekoja on omiaan vaikuttamaan direktiivin selkeyteen, millä on merkitystä myös rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen näkökulmasta. Lisäksi olisi arvioitava, mikä on uusien kriminalisointivelvoitteiden suhde direktiiviehdotuksen oikeusperustaan.

U-jatkokirjelmän (s. 3–4) mukaan neuvotteluissa on edelleen avoinna ”laittoman” määritelmää koskeva kysymys. Laittoman määritelmässä on kysymys siitä, millä edellytyksin menettelyä voidaan pitää laittomana siitä huolimatta, että menettelylle on toimivaltaisen viranomaisen myöntämä lupa. U-jatkokirjelmässä (s. 4) selostetun mukaan Euroopan parlamentin näkemyksen mukaan laittomaksi tulisi neuvoston yleisnäkemyksessä omaksutun määritelmän lisäksi katsoa myös sellainen menettely, joka on olennaisten aineellisoikeudellisten edellytysten vastainen ja jos henkilö, joka on riippuvainen luvasta, tiesi tai hänen olisi tullut tietää tästä. U-jatkokirjelmän mukaan määritelmän tulisi olla sellainen, jolla turvattaisiin rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen edellytysten toteutuminen ja joka olisi yhteensopiva hallinnon asiakkaiden luottamuksensuojaperiaatteen kanssa. Jatkokirjelmässä omaksuttu kanta on perusteltu, minkä lisäksi huomiota olisi nähdäkseni syytä kiinnittää siihen, että laittoman määritelmä olisi yhteensovitettavissa direktiiviehdotuksen syyksiluettavuutta koskevien vaatimusten kanssa.

Helsingissä 7.11.2023

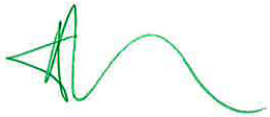

Sakari Melander
OTT, VT, rikosoikeuden professori